

Předmět vypořádání zaniklého SJM

Předmětem vypořádání zaniklého společného jmění manželů může být investice, která byla vynaložena za trvání manželství účastníků do majetku třetí osoby (pronajímatele bytu) s tím, že investovaná částka bude postupně umořována v předem dohodnuté výši na úhradu pravidelného měsíčního nájemného.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 3554/2008, ze dne 25.11.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce D. P., zastoupeného advokátkou, proti žalované Š. P., zastoupené advokátkou, o vypořádání společného jmění manželů, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 10 C 131/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. února 2008, č. j. 62 Co 530/2007-74, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. února 2008, č. j. 62 Co 530/2007-74, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 21. června 2007, č. j. 10 C 131/2006-58, ve výrocích pod bodem II. a III. se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu v Praze 9 k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 9 („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 21. června 2007, č. j. 10 C 131/2006-58, výrokem pod bodem I. zastavil řízení ohledně vypořádání movitých věcí, výrokem pod bodem II. zamítl návrh, aby žalovaná bylo uloženo zaplatit žalobci na vyrovnání podílu částku ve výši 450.000,- Kč, a výrokem pod bodem III. rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že účastníci byli manželé. Jejich manželství bylo rozvedeno rozsudkem, který nabyl právní moci dne 26. 7. 2003. Za trvání manželství uzavřeli účastníci dne 13. 12. 1999 nájemní smlouvu s pronajímatelem - Městskou částí Praha 9, přičemž předmětem nájmu byl byt číslo 23 na adrese Praha 9, U svobodárny 1070. Účastníci do bytu, který je majetkem pronajímatele, investovali částku 1.035.415,- Kč, přičemž bylo ujednáno, že tato investice bude postupně umořována splátkami nájemného, a to ve výši 500,- Kč/1m² ročně. Dohodou ze dne 26. 9. 2005 bylo ujednáno, že jedinou nájemkyní bytu zůstává žalovaná, když žalobce se z bytu již před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody v roce 2003 odhlásil a od návratu z výkonu trestu trvale přebývá v rodinném domě své matky v K. Účastníci pak v průběhu řízení učinili nesporným, že právo společného nájmu k bytu účastníků zaniklo opuštěním bytu žalobcem v roce 2003. Žalovaná se tak stala výlučnou nájemkyní bytu. Žalobce požaduje, aby mu na vyrovnání podílů na společném jmění manželů („SJM“) žalovaná zaplatila částku 450.000,- Kč, neboť má za to, že tato částka představuje ke dni právní moci rozvodu manželství účastníků jeho podíl na doposud neumořeném nájemném a současně tu část investice do bytu, která doposud nebyla vypořádána. Soud prvního stupně učinil právní závěr, že podle § 149 odst. 2 ObčZ a § 150 odst. 3 ObčZ je vyloučeno, aby předmětem vypořádání zaniklého společného jmění manželů byla investice bývalých manželů do majetku třetí osoby. Dovedil, že neběží ani o výlučné prostředky jednoho z manželů, které byly vynaloženy na společný majetek, ani o případ, kdy byly ze společného majetku vynaloženy prostředky na majetek ve výlučném vlastnictví toho kterého z manželů. Z tohoto pohledu není směrodatný ani původ finančních prostředků, které byly investovány do majetku třetí osoby (zde pronajímatele), když žalovaná údajně investovala do bytu pronajímatele ze svých výlučných prostředků částku 549.000,- Kč, získanou prodejem garsonky z dědictví po babičce, případně peníze, které jí půjčili její rodiče;

dále pak byly investovány prostředky z příjmů účastníků,

Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 20. února 2008, č. j. 62 Co 530/2007-74, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud uvedl, že „na investice do bytu v majetku Městské části Praha 9 nelze vypořádat podle § 149 odst. 2 o.s.ř. (správně občanského zákoníku) nelze vypořádat, neboť nejde o investice do společného majetku, ani do odděleného majetku jednoho z rozvedených manželů, ale o investici do majetku třetího subjektu. ... Na tyto investice je třeba pohlížet jako na pohledávku rozvedených manželů za Městskou částí Praha 9. Ve vztahu k žalované je tato pohledávka postupně umořována snížením nájemného. Ve vztahu k žalobci zůstává neuhrazena, a je proto zcela jeho věcí, aby se případně domáhal jejího zaplacení po Městské části Praha 9.“ V tomto směru se odvolací soud připojil k závěru soudu prvního stupně, že tato záležitost nemůže být řešena v rámci vypořádání společného jmění účastníků.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání žalobce, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu („OSŘ“) a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ, tedy, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Účastníky vynaložené prostředky (investice) do půdní vestavby v domě třetí osoby spadají do zaniklého SJM účastníků. Tyto prostředky pak měly být a také byly a jsou používány na úhradu nájemného v bytě vzniklého investicemi účastníků. Výklad této otázky nebyl doposud Nejvyšším soudem podán, přičemž je tu příležitost zaujmout sjednocující stanovisko. Věc je možné posoudit dvojím způsobem. Buď je u třetí osoby uložena částka, odpovídající provedené investici, nebo běží o společnou pohledávku účastníků proti třetí osobě, na kterou je posléze započítáván nárok této osoby na hrazení nájemného. Podle odvolacího soudu jde o pohledávku za městskou částí Praha 9. Existuje-li však aktivum, vzniklé za trvání manželství, je zapotřebí jej v rámci vypořádání SJM zohlednit. Pohledávka za třetí osobou je pak jistě majetkovou hodnotou, přičemž pro účely vypořádání je nutno ji zahrnout do majetkové masy [§ 143 odst. 1 písm. a) ObčZ]. Pokud taková pohledávka za třetí osobou existuje, je třeba rozhodnout o tom, komu bude přikázána. Z této pohledávky jsou účastníci oprávněni společně a nerozdílně. Nelze tak přisvědčit závěru odvolacího soudu, že pohledávka ve vztahu k žalované částečně zaniká započtením a ve vztahu k žalobci zůstává zachována. I kdyby byla věc posouzena tak, že u Městské části Praha 9 je tato částka uložena (deponována), přesto by bylo nutno tuto částku kvalifikovat jako aktivum SJM a toto aktivum vypořádat. Nad rámec těchto námitek je třeba za nesprávný označit právní názor soudů obou stupňů, že pokud byla žaloba podána ve lhůtě § 150 odst. 4 OSŘ (správně ObčZ), mohou účastníci během řízení rozšiřovat aktiva i pasiva majetku bez omezení. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a rozhodnutí.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno včas osobou k tomu oprávněnou, nejprve řešil otázku přípustnosti dovolání.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) OSŘ] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) OSŘ], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) OSŘ a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) OSŘ].

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu § 37 odst. 1 písm. c)

OSŘ zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 OSŘ).

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Poněvadž rozhodnutí soudu prvního stupně nepředchází jiné rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno, dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ. Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 OSŘ); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu § 237 odst. 3 OSŘ ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Žalobce v podaném dovolání vymezuje právní otázku, zda předmětem vypořádání zaniklého společného jmění manželů může být investice, která byla vynaložena za trvání manželství účastníků do majetku třetí osoby (pronajímatele bytu) s tím, že investovaná částka bude postupně umořována v předem dohodnuté výši na úhradu pravidelného měsíčního nájemného. Tato otázka přitom byla pro posouzení věci soudem určující. Poněvadž tato otázka doposud nebyla v rozhodování dovolacího soudu řešena, povyšuje to rozhodnutí odvolacího soudu na rozhodnutí zásadního právního významu. Dovolání je tedy přípustné.

Žalobce netvrdí, že by řízení bylo postiženo některou z vad vyjmenovaných v § 242 odst. 3 OSŘ a ani z obsahu spisu nic takového nevyplývá. Proto se dovolací soud zabýval napadeným rozsudkem jen z hlediska výslovně uplatněného dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu určil sice správně, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2001, sp. zn. 29 Cdo 1373/2000, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. C 112/2).

Podle § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství, a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Podle § 145 odst. 4 ObčZ z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně.

Podle § 149 odst. 2 ObčZ zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je možné považovat za správné pouze potud, pokud předmět sporu hodnotí jako pohledávku účastníků za třetí osobou. Odvolací soud však pochybil, pokud tuto pohledávku k návrhu žalobce nevypořádal.

V projednávané věci vznikla účastníkům řízení za trvání manželství určitá majetková pohledávka ve vztahu ke třetí osobě (pronajímateli bytu) tak, že na základě dohody s ní investovali jako společní nájemci bytu finanční prostředky do zhodnocení bytu ve vlastnictví pronajímatele. Přitom bylo ujednáno, že vynaložené investice se účastníkům vrátí formou pravidelného odečítání („umořování“) dohodnutých částek z celkové hodnoty investic na nájemné do doby, než se tím hodnota investic zcela vyčerpá. Uvedená pohledávka není ničím jiným než majetkovým právem - aktivem ve smyslu § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ, jež se stala součástí společného jmění účastníků, jestliže alespoň část uvedených investic byla vynaložena ze společných prostředků účastníků, t. j. ze zdrojů jejich společného jmění. Oba účastníci jsou pak ve vztahu k pronajímateli společnými (solidárními) věřiteli ve smyslu § 145 odst. 4 ObčZ.

Z toho, jak byla uvedená pohledávka dovolacím soudem kvalifikována, pak vyplývá povinnost soudu přikázat jí některému z účastníků, samozřejmě za předpokladu, že dosud nezanikla. Poněvadž společný nájem účastníků k bytu zanikl, bude na místě přikázat tuto pohledávku tomu z účastníků, jemuž právo nájmu bytu trvá. Z přikázání pohledávky některému z manželů pak logicky plyne povinnost soudu, aby tomuto manželovi uložil povinnost zaplatit druhému na vyrovnání stanovenou částku, t. j. aby účastníky i vypořádal. Pokud by eventuálně sporná pohledávka již zanikla, soud by pohledávku nepřikazoval tomu kterému z účastníků, ale provedl by jen její vypořádání mezi účastníky. Jak v prvním, tak i v druhém případě soud vychází ze zásad vypořádání vyplývajících z ustanovení § 149 odst. 2, 3 ObčZ.

Z výše uvedeného je zřejmé, že dovolacímu přezkumu otevřená právní otázka byla řešena soudy obou stupňů v rozporu s hmotným právem. Rozhodnutí odvolacího soudu tak není věcně správné. Proto dovolacímu soudu nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 OSŘ).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)